

Č.j.:74/2019

**Odborné učiliště, Praktická škola, Základní škola, Mateřská škola
Příbram IV, příspěvková organizace,
Pod Šachtami 335, Příbram IV, 26101 Příbram**

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

Školní rok 2019/2020

Obsah minimálního preventivního programu rizikového chování

1.	Úvod	str. 3
2.	Charakteristika školy	str. 4
3.	Vymezení cílových skupin	str. 4
4.	Vymezení rizikových forem chování	str. 4
5.	Obecné cíle	str. 5
6.	Konkrétní cíle a ukazatele úspěchu	str. 5
7.	Realizace programu	str. 9
8.	Manuály řešení	str. 18
9.	Koordinace preventivních aktivit ve škole	str. 18
10.	Škola a školní prostředí, preventivní aktivity	str. 18
11.	Přílohy (č. 1 Krizové plány, č. 2 Roční plán)	str. 19
12.	Závěr	str. 40

Základní údaje o škole

Název školy, adresa: Odborné učiliště, Praktická škola, Základní škola a Mateřská škola Příbram IV, příspěvková organizace, Pod Šachtami 335, Příbram IV, 26101 Příbram

Zřizovatel: Středočeský kraj

IČO: 00873489

IZO ředitelství školy: 600 170 225

Kontakty:

Telefon: 318 472 118

E-mailová adresa: ouppb@kr-s.cz

Internetové stránky: www.ouu.pb.cz

Ředitelka školy: Mgr. Pavlína Caisová

Školní metodik prevence, výchovný poradce pro ZŠ: Mgr. Stanislav Jankovský

Výchovná poradkyně pro OU a PrŠ: Mgr. Dita Svobodová

1. Úvod

Současný životní styl a podmínky většiny obyvatel naší společnosti spolu s postupnou globalizací celého světa přináší mnoho pozitivního, ale bohužel i mnoho problémů. Mezi závažné problémy můžeme řadit rizikové formy chování. Do těchto forem chování patří zejména drogová závislost, alkoholismus a kouření, šikana a projevy xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu, rizikové sexuální chování, sexuální zneužívání a týrání, vandalismus, kriminalita a delikvence, záškoláctví, nezdravý životní styl a poruchy příjmu potravy, krádeže, domácí násilí, virtuální drogy, patologické hráčství a závislosti na počítačových hrách včetně kyberšikany.

Zejména žáci navštěvující základní školu, dále žáci praktické školy a učiliště, patří z důvodů nižší mentální a často i fyzické vyzrálosti k nejohroženější skupině v naší společnosti.

Cílem minimálního preventivního programu je ve spolupráci školy s rodiči formovat takovou osobnost žáka, která je s ohledem na svůj věk schopná orientovat se v dané problematice, zkoumat ji, ptát se a vyhýbat se rizikovým způsobům chování a jednání, zároveň dělat rozhodnutí, kdy si bude vážit svého zdraví a chránit jej, bude umět nakládat se svým volným časem a zvládat sociální dovednosti, bude standardně zařazen do společnosti jak v oblasti sociální, tak i v oblasti pracovní.

Minimální preventivní program vychází zejména z těchto materiálů:

- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j.: MŠMT – 21149/2016)
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28)

2. Charakteristika školy

Zřizovatelem školy je Středočeský kraj. Škola sdružuje mateřskou školu při zdravotnickém zařízení v Bukovanech, základní školu zřízenou dle § 16 odst. 9 školského zákona, základní školu speciální, školní družinu, základní školu pro žáky s logopedickými vadami, jednoletou praktickou školu, dvouletou praktickou školu a odborné učiliště.

Součástí školy je školní knihovna, školní kuchyňka, počítačová učebna, učebny s interaktivní tabulí, keramická dílna, dílna na výtvarné tvoření, relaxační místnost, tělocvična s posilovnou a školní dílny.

Škola je určena pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a jako jediná v příbramském regionu nabízí děvčatům a chlapcům vyvážené spektrum vzdělávání od základní školy až po střední školu (s upravenými učebními plány a programy).

Naši žáci jsou děti se sníženými rozumovými schopnostmi a žáci s více vadami. Tito žáci jsou více než ostatní ohroženi sociální exkluzí a tedy i rizikovými formami chování.

3. Vymezení cílových skupin a partnerů

- všichni žáci - preventivní působení v rámci výchovně vzdělávacího programu školy
- problémoví a rizikový žáci a kolektivy - speciálně zaměřené programy
- pedagogičtí pracovníci - vzdělávání, informace a aplikace vhodných metod
- rodiče - spolupráce při řešení problémů
- partneři – např. pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, středisko výchovné péče, Policie ČR, Městská policie Příbram, zdravotnická zařízení

4. Vymezení rizikových forem chování

- šikana a násilí, divácké násilí a projevy xenofobie, rasismus, intolerance a antisemitismus, politický a náboženský extremismus
- užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky)
- rizikového sexuální chování a závažná virová onemocnění, sexuální zneužívání a týrání, kriminalita, delikvence a vandalismus
- záškoláctví
- poruchy příjmu potravy
- virtuální drogy a patologické hráčství
- krádeže, domácí násilí
- závislost na internetu a sociálních sítích, kyberšikana

5. Obecné cíle

- odborné a průběžné vzdělávání školního metodika prevence, výchovného poradce a ostatních pedagogických pracovníků
- účast metodika prevence na schůzkách metodiků prevence, případně školení v oboru
- manuály a metodické postupy pro řešení krizových situací – (např. rozpoznání šikany, co dělat když u žáka byly nalezeny drogy, žák pod vlivem návykové látky, žák přistižen při prodeji drog
- preventivně působit v co nejširší oblasti rizikových forem chování
- spolupracovat a zapojovat se do projektů - akcí realizovaných jinými odbornými subjekty
- pravidelně navštěvovat a vyhledávat tematická divadelní a filmová představení, přednášky a besedy s odborníky, nabízet četbu knih a časopisů s danou tematikou
- vytvořit nabídku mimoškolních volnočasových aktivit v návaznosti na programy a výuku školy – zajímat se o svět mladých lidí - usilovat o dobré vztahy mezi rodinou a školou
- realizovat schůzky s rodiči, kde budou informováni a obeznámeni s riziky, jakým jsou jejich děti vystaveny a jak jim předcházet
- nabídnout případně rodičům poradenskou činnost, zapojovat rodiče do aktivit školy

6. Konkrétní cíle a ukazatele úspěchu

6.1.1 Cíle prevence užívání návykových látek (tabáku, alkoholu, omamných a psychotropních látek)

- předcházet užívání návykových látek včetně alkoholu a tabáku
- předcházet závislosti na návykových látkách a zdravotním problémům způsobených v důsledku konzumace drog
- oddálit první kontakt s návykovými látkami, snižovat poptávku po užívání návykových látek
- podporovat žáky v jejich nápadech, potřebách a tvořivosti
- aktivizovat žáky k pravidelným sportovním a zájmovým činnostem

6.1.2 Ukazatele úspěchu při prevenci užívání návykových látek (tabáku, alkoholu, omamných a psychotropních látek)

- mezi žáky nekolují „zažité“ mýty o drogách
- žáci mají reálný obraz „světa drog“ – znají negativa i pozitiva
- počet experimentů s drogou je nižší oproti standardu – normálu
- ve škole je zdravé motivující prostředí, utvářené za pomoci žáků, vycházející z jejich nápadů a potřeb
- žáci vyhledávají pravidelné zájmy a činnosti mimo školu (kroužky, sport)
- škola za spoluúčasti žáků pořádá zábavné akce, výlety, exkurze, mimoškolní aktivity, sportovní akce

- žáci mají zájem o návštěvy odborníků, mají potřebu diskutovat o problematice s učiteli, jsou dobře informováni a vědí na koho se v případě potíží obrátit

6.2.1 Cíle prevence šikany a násilí, diváckého násilí a projevů xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu, politického a náboženského extremismu

- předcházet šikaně – jejím projevům, stádiím a formám
- předcházet projevům xenofobie, rasismu a antisemitismu
- upevňovat obecně uznávané hodnoty a postoje společenského života
- vyvracet předsudky a pěstovat úctu k životu (stáří i mládí...)
- posilovat a rozvíjet zdravé vrstevnické vztahy
- podporovat v žácích jejich přirozenou zvědavost a potřebu poznávat nové
- zajistit bezpečnost žáků o přestávkách a skrytých místech školy (např. dozorem)
- účinně a profesionálně postupovat při rozpoznání šikany
- zasvětit do problematiky šikany i nepedagogické pracovníky
- šířit objektivní, pravdivé informace o extremistických organizacích, nebezpečných ideologiích, sektách, náboženstvích...(fašismus, komunismus, náboženské války, terorismus atd.)

6.2.2 Ukazatele úspěchu při prevenci šikany a násilí, diváckého násilí a projevů xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu, politického a náboženského extremismu

- mezi žáky nebudí šikana (další stadia)
- žáci mají zdravé sebevědomí a pozitivní přístup k okolí a ostatním
- žáci samostatně myslí a rozhodují se, otevřeně říkají svůj názor, jsou tolerantní
- žáci mají zájem a potřebu pospolitosti třídy (spol. akce, výlety atd..)
- na půdě školy panuje důvěrná a bezpečná atmosféra
- žáci se zajímají o multikulturní společnost a postoje (rasismus, xenofobie)
- žáci mají zájem o různá náboženství a kultury
- žáci mají dostatek informací a znají rizika extremistických organizací, ideologií nebo sekt
- žáci jsou ochotni řešit své konflikty a nedorozumění dohodou a pod pedagogickým vedením najít řešení, jeví zájem o návštěvy odborníků z jiných subjektů

6.3.1 Cíle prevence rizikového sexuálního chování a závažných virových onemocnění, sexuálního zneužívání a týrání

- předcházet rizikovému sexuálnímu chování – promiskuitě, nebezpečím nechráněného styku, nemocem
- předcházet rizikům předčasného sexuálního života – právní odpovědnost, citová nevyzrállost, antikoncepce, potraty
- posilovat a upevňovat obecně uznávané hodnoty – rodina, mateřství, láska

- předcházet rizikům souvisejících s tělesnými a psychickými změnami – porozumění a péče o své tělo - ducha, informace o přirozených vývojových změnách, gynekologie, sexuologie a venerologie
- předcházet rizikům sexuálního zneužívání, týrání a zanedbávání – pedofilie, sexuální vydírání, pornografie
- předkládat témata sexuální výchovy jako přirozenou věc – pohlavní styk, odlišnosti obou pohlaví, homosexualita, úchylnky
- podporovat zdravé sebevědomí žáků a citlivě přistupovat k jejich problémům (první vztahy - lásky, růst a změny sekundárních pohlavních znaků)

6.3.2 Ukazatele úspěchu při prevenci rizikového sexuálního chování a závažných virových onemocnění, sexuálního zneužívání a týrání

- žáci lépe rozumí svým citům a tělesným změnám - nestydí se za ně
- žáci dokáží říci NE a umějí ho i přijmout – asertivní jednání
- žáci dokáží rozlišit pozitiva a negativa sexuálního jednání (fyzická a psychická stránka)
- žáci k sexu zaujímají zodpovědný postoj – znají rizika i pozitiva
- žáci dávají přednost dlouhodobým vztahům postavených na lásce, partnerství a přátelství
- žáci mají kladný postoj k obecně uznávaným hodnotám – rodina, mateřství
- žáci se orientují v problematice sexuální výchovy, vědí na koho se obrátit s potížemi, mají zájem o návštěvy odborníků, mají potřebu diskutovat o problematice s učiteli

6.4.1 Cíle prevence kriminality, delikvence a vandalismu

- vysvětlit a popsat základní projevy kriminality a delikvence (krádeže, násilí, vandalismus, jízda bez platné jízdenky apod.)
- vysvětlit jednotlivé dílčí mechanismy a dynamiku trestných činů, přestupků (co se děje před, proč, co se děje potom, jak se cítí postižený)
- předkládat a vysvětlovat modelové situace na osobní hranice a vztahovat chování ve vztahu k normalitě a společenské normě
- podporovat a zapojovat se do projektů realizovaných jinými subjekty
- zasvětit žáky do ustanovení Trestního zákoníku, Školního řádu, řádu a pravidel života obecně
- zasadit se o to, aby žáci znali svá práva ve společnosti - dětská práva, chartu práv dítěte, ústavu ČR apod.
- upevňovat základní pravidla a hodnoty společenského chování
- předkládat vhodný vzor společenského chování, dbát na dodržování zákona a být morální podporou

6.4.2 Ukazatele úspěchu při prevenci kriminality, delikvence a vandalismu

- žáci si jsou vědomi následků spáchání přestupku a trestného činu
- žáci znají školní řád a jsou srozuměni s důsledky případného porušení
- žáci respektují, znají základní lidská práva a hodnoty společenského chování
- žáci vědí na koho se obrátit v případě potíží a to nejen na půdě školy žáci – škola má nízkou úroveň kriminality, žáci mají důvěru v pedagogický sbor

6.5.1 Cíle prevence záškoláctví

- snížit počet zameškaných hodin
- posilovat hodnotu vzdělání
- řešit neomluvenou školní docházku (od třídního učitele, výchovného poradce, rodiče, orgánu sociálně právní ochrany dětí až po policii) dle školního řádu

6.5.2 Ukazatele úspěchu při prevenci záškoláctví

- počet zameškaných neomluvených hodin je nízký
- žáci jeví zájem o výuku a jiné školní aktivity - cítí potřebu vzdělání
- škola má dobré vztahy s úřady a jinými subjekty
- škola má vypracovaný plán a postupy (školní řád), jak řešit neomluvenou docházku

6.6.1 Cíle při prevenci poruch příjmu potravy

- podporovat zdravý životní styl žáků – životospráva, duševní hygiena, režim dne, stres
- upevňovat kladný vztah ke svému tělu
- seznámit žáky s různými styly života – vrcholový sport, modelky (plastická chirurgie), vegetariánství
- předcházet negativním vlivům medií a reklamy (tisk, TV, PC) – ideál krásy, odtržení od reality, módní trendy atd.
- předcházet vzniku poruch příjmu potravy – anorexie, bulimie, diety, obezita
- upevňovat a rozvíjet kladný vztah k životnímu prostředí – ekologii
- naučit žáky poskytnout první pomoc a orientovat se v integrovaném záchranném systému

6.6.2 Ukazatele úspěchu při prevenci poruch příjmu potravy

- žáci mají zájem o zdravý životní styl – účelně využívají svůj volný čas, umějí odpočívat, relaxovat
- žáci dbají o svůj zevnějšek a tělo (aktivně sportují, vyhledávají pohyb)
- žáci znají negativa a pozitiva různých stylů života
- žáci přemýšlí o vlivu medií a reklamy na jejich život a mají potřebu o tom diskutovat
- žáci mají kladný vztah k přírodě a životnímu prostředí

6.7.1 Cíle prevence virtuálních drog a patologického hráčství, kyberšikany

- seznámit žáky se základními pojmy virtuálních drog – TV, PC, reality show, výherní automaty, sázení, riziko kyberšikany
- předcházet zdravotním, sociálním a psychickým poškozením v důsledku přílišného užívání virtuálních drog - znečitlivění, ztráta reality, snížení sebekontroly, násilí, závislost, gamblerství
- stanovit a posilovat v žácích pravidla pro užívání virtuálních drog
- podporovat počítačové hry, filmy s kladnými stránkami obsahu (postřeh, vědomosti, koordinace pohybů, soustředění)

6.7.2 Ukazatele úspěchu při prevenci virtuálních drog a patologického hráčství, kyberšikany

- žáci znají základní pojmy, pozitiva a negativa virtuálních drog
- žáci si jsou vědomi pravidel pro užívání virtuálních drog a znají následky jejich porušování
- žáci nevyhledávají pouze hry s tematikou násilí, zabíjení a dalších kriminálních činů
- mají povědomí o rizicích spojených s využitím PC a sociálních sítí

7. Realizace programu

7.1 Odpovědnost za plnění preventivních aktivit

Za koordinaci preventivních aktivit školy zodpovídá metodik prevence jmenovaný ředitelem školy. Přípravuje Minimální preventivní program pro **Odborné učiliště, Praktickou školu a Základní školu**, a řídí jeho realizaci. Spolupracuje s třídními i ostatními učiteli, s výchovnou poradkyní pro OU a PrŠ, asistenty pedagogů a dalšími odborníky a organizacemi, koordinuje jejich spolupráci.

Řešení jednotlivých problémů v oblasti rizikového chování žáků je v kompetenci zejména výchovné komise.

Metodik prevence informuje o průběhu naplňování Minimálního preventivního programu vedení školy.

Důležité je aktivní zapojení učitelů a ostatních pedagogických pracovníků do procesu naplňování cílů minimálního preventivního programu a jejich samostatná práce v této oblasti dle individuálních možností a schopností.

7.2 Spolupráce s rodiči

- neformální setkání rodičů, dětí a učitelů při sportovních a kulturních akcích
- rodiče mají možnost navštěvovat školní sportoviště, kroužek keramiky případně jiné kurzy
- rodiče mají možnost po domluvě s učitelem navštívit libovolnou vyučovací hodinu

- rodiče se mohou jako pomocný dozor zúčastnit exkurzí, výletů a ostatních školních akcí
- škola pořádá besedu rodičů dětí k výběru vhodného studijního oboru žáků vycházejících ročníků
- rodiče jsou pravidelně informováni o prospěchu a chování dětí na třídních aktivech a v konzultačních hodinách
- pro rodiče žáků s učitelnými nebo výchovnými problémy umožňujeme konzultace nejen s příslušnými učiteli, ale i s výchovnou poradkyní; je rovněž možné zprostředkovat odborné vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně, jednání na příslušném městském sociálním odboru či ve středisku výchovné péče a v dalších organizacích
- škola také může rodičům půjčit odbornou literaturu, poskytnout jiná doporučení a návrhy

7.3 Nabídka mimoškolních a volnočasových aktivit

- školní družina a její program
- půjčování knih a odborné literatury ve školní knihovně
- možnost odpolední práce v počítačové učebně
- další případné kroužky, aktivity a exkurze

7.4 Vzdělávání pedagogů

- účast metodika prevence na schůzkách metodiků prevence, školení v oboru
- vzdělávání pedagogů zaměřené na rozpoznávání a řešení situací týkajících se rizikových forem chování
- další vzdělávání – dle nabídek a možností

7.5 Začlenění prevence do vyučování

Za zakomponování prevence do vyučování nesou odpovědnost jednotliví vyučující.

7.5.1 Prevence užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky)

Žáci - 1. stupeň ZŠ (1. - 5. ročník)

Prvouka – člověk a jeho zdraví - návykové látky a zdraví, odmítání návykových látek a jejich nebezpečnost (druhy - alkohol, tabák, léky, co vše je drogou, tolerované, běžné drogy), čistota a osobní hygiena, naše tělo (důsledky konzumace drog).

Přírodověda – člověk a jeho zdraví – podporuje vlastní způsob zdravého života, umí odmítnout návykové látky.

Český jazyk a literatura – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), drogy a literatura, filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim.

Žáci - 2. stupeň ZŠ (6. - 9. ročník), OU, PrŠ

Občanská výchova – naše škola – práva a povinnosti žáků, vývoj člověka – dospívání a problémy s ním spojené, volný čas, životospráva a správný životní styl.

Výchova ke zdraví – podpora zdraví a její formy – odpovědnost jedince za zdraví, látkový metabolismus a jeho praktické využití, škodlivost návykových látek a jejich zdravotní rizika.

Přírodopis – Lidské tělo – biologie člověka (důsledky užívání návykových látek), drogy ve zdravotnictví, botanika (přírodní drogy, původ drog - šlechtění, dostupnost), druhy drog (houby, rostliny).

Zeměpis – původ a výskyt drog, tradice a kulturní odlišnosti v užívání drog, konflikty v důsledku snahy o osvojení produkce a distribuce drog.

Chemie – léčiva a návykové látky, drogy, doping, alkohol, nikotin, omamné látky.

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), drogy a literatura, filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim.

Tělesná výchova - zakázané a podpůrné látky (anabolika, steroidy, hormony, drogy, vliv na zdraví).

Výtvarná výchova – návrh plakátů na téma „Nebezpečí drogové závislosti“ a „Nebezpečí kouření a alkoholismu“.

Hudební výchova – umělci a užívání drog, jejich tragické konce.

Další činnosti k prevenci užívání návykových látek

- spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou, Policií České republiky, Městskou policií Příbram, spolupráce s dalšími subjekty
- beseda s odborníky případně s metodikem prevence a výchovnou poradkyní
- konzultace a spolupráce s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- schránka důvěry
- schůzky s rodiči

7.5.2 Prevence šikany a násilí, diváckého násilí a projevů xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu, politického a náboženského extremismu

Žáci - 1. stupeň ZŠ (1. - 5. ročník)

V rámci prevence na 1. stupni základní školy je nutno obsahově využít předmětu prvouky k prevenci v oblasti soužití lidí, jejich chování, právu a spravedlnosti. Ve vlastivědě k přiblížení současnosti a minulosti v našem životě, představení našich památek, regionů ČR, Evropy a světa.

Žáci - 2. stupeň ZŠ (6. - 9. ročník), OU, PrŠ

Občanská výchova – vlast – vlastenectví, tradice, jazyk, národy a menšiny; život ve společnosti – člověk jako součást společnosti, společenské skupiny, úloha vzájemné pomoci mezi lidmi, normy slušného chování, morální, právní a náboženské; vývoj člověka – parta, společenské skupiny; morální hodnoty – právo, morálka, etnika a svoboda, všeobecná deklarace lidských práv; člověk a citový život – city, agrese, týrání; občan, společnost, stát – práva a povinnosti občanů ČR; člověk, víra, přesvědčení – náboženství, přesvědčení, fanatismus; stát a právo – právo a společnost, právní řád, nástroje práva.

Výchova ke zdraví – bezpečné chování, komunikace s vrstevníky, mezilidské vztahy – respektování sebe sama i druhých.

Přírodopis – řeč, myšlení a různé způsoby života lidí – je normální, když někdo žije jinak než my, právo na svobodný život, na své zvyky a tradice, náboženství a řeč; dědičnost a DNA – hledání kořenů potomků bývalých otroků pomocí nejmodernější techniky.

Dějepis – zámořské objevy a kolonizace území, revoluce a světové války s jejich politickými, sociálními a kulturními důsledky, otroctví ve starověku, objevení Ameriky a dnes.

Zeměpis – kolonialismus, otrokářství, dekolonizace; staré kultury v různých částech světa (indiánské, středo a jihoafrické, východoasijské, australské); emigrace obyvatelstva; náboženský a politický fanatismus a světový terorismus; respektování rasových, etnických, jazykových, kulturních, náboženských odlišností; projevy rasové nesnášenlivosti – apartheid, rasismus, antisemitismus, nacismus, fašismus.

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim.

Tělesná výchova – sledovat sportovce různých národů, vyznání a barev pleti, potírat náznaky šikany a vysmívání v počátcích.

Další činnosti k prevenci

- program primární prevence rizikového chování pro II. stupeň
- beseda s odborníky případně s metodikem prevence a výchovnou poradkyní
- spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou, Policií České republiky, Městskou policií Příbram
- konzultace a spolupráce s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence a výchovnou poradkyní
- schránka důvěry
- schůzky s rodiči

7.5.3 Prevence rizikového sexuálního chování a závažná virová onemocnění, sexuální zneužívání a týrání

Žáci - 1. stupeň ZŠ (1. - 5. ročník)

Prvouka – člověk a jeho zdraví – znalost lidského těla.

Přírodověda – člověk a jeho zdraví – partnerství a rodičovství, základy sexuální výchovy.

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim.

Žáci - 2. stupeň ZŠ (6. - 9. ročník), OU, PrŠ

Občanská výchova – život ve společnosti – morální, náboženské a hygienické normy slušného chování; vývoj člověka – dospívání; člověk a citový život – city a jejich vnější projevy; morální hodnoty – mravné a nemravné, morálka; člověk a rodinný život – význam manželství, práva a povinnosti rodičů a dětí, plánované rodičovství (antikoncepce, ochrana)

Výchova ke zdraví – sexuální výchova – bezpečný sex, pohlavní nemoci a sexuální deviace.

Přírodopis – člověk a lidské tělo, anatomie a fyziologie; hormonální a nervové řízení lidského těla; rozmnožování člověka – pohlavní znaky primární a sekundární, pohlavní buňky, pohlavní styk a antikoncepce a ochrana před pohlavními chorobami.

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim.

Výtvarná výchova – návrh plakátů na téma „Hrozba AIDS“.

Další činnosti k prevenci

- spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou, Policií České republiky
- program primární prevence rizikového chování pro II. stupeň
- beseda s odborníky případně s metodikem prevence a výchovnou poradkyní
- konzultace a spolupráce s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- schránka důvěry
- schůzky s rodiči

7.5.4 Prevence kriminality, delikvence a vandalismu

Žáci - 1. stupeň ZŠ (1. - 5. ročník)

Prvouka – lidé kolem nás – právo a spravedlnost, základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy.

Vlastivěda – lidé kolem nás – soužití a chování lidí, vlastnictví, právo a spravedlnost.

Žáci - 2. stupeň ZŠ (6. - 9. ročník), OU, PrŠ

Občanská výchova – naše škola – práva a povinnosti žáků, význam žákovské samosprávy; majetek a vlastnictví; morální hodnoty – morálka v osobním i veřejném životě; občan, společnost a stát – práva a povinnosti občanů ČR; stát a právo – právo a společnost, právní řád, nástroje práva a právní odpovědnost.

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim.

Výtvarná výchova – návrh plakátů na téma „Vandalismus“.

Další činnosti k prevenci

- program primární prevence rizikového chování pro II. stupeň
- besedy s odborníky nebo metodikem prevence a výchovnou poradkyní pro žáky ZŠ a OU
- spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou, Policií České republiky
- konzultace a spolupráce s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- schránka důvěry
- schůzky s rodiči

7.5.5 Prevence záškoláctví

Žáci - 1. stupeň ZŠ (1. - 5. ročník)

Prvouka – lidé kolem nás – práva a povinnosti žáků školy.

Vlastivěda – lidé kolem nás – chování lidí, právo a spravedlnost.

Žáci - 2. stupeň ZŠ (6. - 9. ročník), OU, PrŠ

Občanská výchova – naše škola – práva a povinnosti žáků; člověk a rodinný život – práva a povinnosti rodičů a dětí, možnosti řešení konfliktu v rodině; člověk a pracovní život; příprava k volbě povolání – předpoklady ke správnému zvolení povolání, návštěva úřadu práce; stát a právo – právo a společnost a právní řád.

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim.

Další činnosti k prevenci

- program primární prevence rizikového chování
- spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou, Policií České republiky, Městskou policií Příbram
- konzultace a spolupráce s učiteli, metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- návštěva úřadu práce
- schránka důvěry, školní parlament
- schůzky s rodiči

7.5.6 Prevence poruch příjmu potravy

Žáci - 1. stupeň ZŠ (1.- 5. ročník)

Prvouka – člověk a jeho zdraví – lidské tělo (životní potřeby a projevy, péče o zdraví a zdravá výživa (denní, pitný a pohybový režim, zdravá strava).

Přírodověda – člověk a jeho zdraví – péče o zdraví a zdravá výživa, lidské tělo.

Výtvarná výchova – namaluj „Zdravý oběd“.

Český jazyk – sestavení zdravého jídelníčku.

Žáci - 2. stupeň ZŠ (6. - 9. ročník), OU, PrŠ

Občanská výchova – vývoj člověka – životospráva a správný životní styl.

Výchova ke zdraví – podpora zdraví a její formy – odpovědnost jedince za zdraví, látkový metabolismus a jeho praktické využití.

Přírodopis – sady a zahrady – význam zdravé stravy, ovoce, zelenina, ryby, biohospodářství; lidské tělo – trávicí soustava, fyziologie a energetické zásobování organismu; průběh lidského života; zdraví a nemoc; biologický základ člověka.

Zeměpis – zemědělství, rybolov a lesní hospodářství – význam potravin, jejich nutriční a vitamínové hodnoty, různé způsoby konzumace a přípravy v různých částech světa, zdravý životní styl, význam ekologie a biopotravin.

Chemie – přírodní látky – cukry, tuky, bílkoviny, vitamíny a biokatalyzátory, enzymy a hormony.

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim.

Tělesná výchova – správná výživa sportovce před zatížením, v době zatížení a po zatížení, dodržování pitného režimu, orientace ve vhodných doplňcích stravy a vitamínových prostředcích; teoretické zvládnutí základů energetického zásobování organismu; zdravotní a morální nevhodnost podpory zakázanými látkami – anabolické steroidy a jiný doping.

Výtvarná výchova – návrh plakátů na téma „Zdravá výživa“.

Další činnosti k prevenci

- spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou, Policií České republiky
- konzultace a spolupráce s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- schránka důvěry
- schůzky s rodiči
- program primární prevence rizikového chování

7.5.7 Prevence virtuálních drog a patologického hráčství, kyberšikany

Žáci - 1. stupeň ZŠ (1. - 5. ročník)

Prvouka – člověk a jeho zdraví – lidské tělo (životní potřeby a projevy, péče o zdraví a denní režim.

Přírodověda – člověk a jeho zdraví – péče o zdraví, lidské tělo.

Výtvarná výchova – plakát „Drogy ne“.

Žáci - 2. stupeň ZŠ (6. - 9. ročník), OU, PrŠ

Občanská výchova – vývoj člověka – dospívání, osobnost, volný čas a životospráva a správný zdravý životní styl.

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim.

Tělesná výchova – jednota ducha a těla, starý antický životní styl, zdůraznit pravidelný fyzický rozvoj prostřednictvím sportu a cvičení.

Informatika – rizika spojená s využitím PC a zejména rizika sociálních sítí.

Další činnosti k prevenci

- program primární prevence rizikového chování
- beseda s odborníky
- spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou, Policií České republiky
- konzultace a spolupráce s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- schránka důvěry
- schůzky s rodiči

Preventivní program ve výuce v OU a PŠ

Cílem působení v oblasti prevence rizikového chování a sociálně patologických jevů jsou žáci 1. - 3. ročníku učebních oborů a žáci 1. a 2. ročníku praktické školy, kteří dokáží být odpovědní za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jejich mentálním schopnostem.

Školu navštěvují žáci s lehkým mentálním handicapem. Často pocházejí z dysfunkčních rodin, nepodnětného prostředí se sníženou sociokulturní úrovní. Vzor chování, který přejímají od svých rodičů, je znevýhodňuje při každodenní komunikaci se svým okolím.

Zvláště u dětí s disharmonickým vývojem, u dětí obtížně vychovatelných, s poruchami chování či neurotických, se mohou ve věku, kdy k nám přicházejí, objevit nové problémy nebo zvládnuté problémy vyhrotil natolik, že rodiče nejsou schopni je zvládnout.

Rozpory s rodiči pak takové dítě může řešit útekem z domova, delikvencí, drogami, předčasnými sexuálními zájmy apod. Proto je ve speciálním školství u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami nutný individuální přístup, který předchází podceňování, odmítání nebo negativnímu hodnocení. Druhou cílovou skupinou jsou pedagogičtí pracovníci, jejich odborné vzdělávání v této problematice.

8. Manuály řešení přestupků

Jsou součástí Krizových plánů, řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek, s krádežemi a vandalismem v prostředí školy, se šikanou a kyberšikanou. Tyto Krizové plány jsou přílohou tohoto Minimálního preventivního programu.

9. Koordinace preventivních aktivit ve škole

- ředitelka školy, zástupce ředitelky pro základní školu – Mgr. Pavlína Caisová
- zástupce ředitelky pro OU a PrŠ – Mgr. Petr Tošovský
- vedoucí učitelka speciální školy – Mgr. Monika Topinková
- školní metodik prevence, výchovný poradce ZŠ – Mgr. Stanislav Jankovský
- výchovná poradkyně (OU, PrŠ) – Mgr. Dita Svobodová

10. Škola a školní prostředí, preventivní aktivity

Důležitým výchovným prvkem je školní a třídní prostředí. Zde tráví žáci hodně času, proto je snahou pracovníků školy i žáků, aby toto prostředí bylo co nejpříjemnější. Výzdoba školy je tvořena květinami a nejrůznějšími pracemi žáků. Dále zde jsou nástěnky s informacemi, fotkami o školních akcích jako jsou například lyžařské a jiné pobyty, kurzy bruslení, plavání. Žáci jsou všemi pracovníky školy vedeni k udržování pořádku a odpovědnosti a spoluodpovědnosti. Sami žáci se starají o květinovou výzdobu školy a výzdobu tříd. Informace týkající se rizikového chování lze získat na informačních nástěnkách školního metodika prevence v budově školy nebo přímo od metodika či výchovného poradce nebo od kteréhokoliv pedagogického pracovníka.

V rámci ZŠ speciální je využíváno i canisterapie. Žáci se seznámí s léčebným kontaktem psa a člověka. Pedagogové s žáky navštěvují solnou jeskyni, která příznivě ovlivňuje jejich zdraví. Tradicí školy jsou vánoční trhy, vánoční besídky, akce na Den dětí. V zimním období je realizována na zimním stadionu výuka bruslení.

Mezi další aktivity organizované školou patří filmová představení, mikulášská nadílka, vánoční diskotéka, besídky, trhy, Den Země, Den čarodějnic, třídní výlety, školní výlety a dlouhodobý přírodovědný projekt (program). Plavecký výcvik se koná na nedalekém plaveckém bazénu.

Každoročně je organizován lyžařský pobyt s možností vypůjčení lyžařského vybavení a několikadenní cyklistická akce. Žáci se pravidelně zúčastňují exkurzí, besed, sportovních soutěží. Škola je zapojena do projektu Ovoce a mléko do škol, jehož cílem je podpora zdravé výživy.

11. Přílohy

Příloha č. 1: Krizové plány

Příloha č. 2: Roční přehled

Příloha č. 1 KRIZOVÉ PLÁNY PRO ŠKOLNÍ ROK 2019/2020

Řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek, s krádežemi a vandalismem, se šikanou, kyberšikanou a záškoláctvím v prostředí školy.

1. Úvod

Pojem návykové látky zahrnuje veškeré látky (omamné a psychotropní), které jsou schopné ovlivnit psychiku člověka, jeho sociální chování a ovládací nebo rozpoznávací schopnosti. **Patří sem také alkohol nebo tabák.** To, co je považováno za OPL, jedy a prekursory, stanoví ve svých přílohách zákon o návykových látkách. Jsou to látky podléhající zvláštnímu způsobu zacházení.

Konzumace návykových látek není považována za protiprávní jednání. Jejich užívání osobami mladšími 18 let je ovšem považováno za nebezpečné chování. Každý nezletilec, který se takového jednání dopouští, má nárok na pomoc orgánu sociálněprávní ochrany dítěte. Navádění k užívání návykových látek, nebo podpora takového chování u osob mladších 18 let jsou zakázány a takové jednání je přestupkem nebo trestným činem.

Zakázán je rovněž prodej tabáku a alkoholických nápojů těmto osobám. Užívání návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, na všech školních akcích i při mimoškolní činnosti není přípustné. Všichni zaměstnanci školy mají oznamovací povinnost směrem k řediteli školy v případě, kdy žáci omamné látky užívají, distribuují nebo u sebe přechovávají.

Při řešení problematiky spojené s užíváním návykových látek je třeba spolupracovat s celou řadou institucí.

Důležitým kontaktním místem je orgán sociálně-právní ochrany dětí, školská poradenská a preventivně výchovná zařízení, regionální nestátní a neziskové organizace apod.

2. Krizový plán související s užíváním tabákových výrobků

Ve vnitřních i vnějších prostorách všech typů škol je zakázáno kouřit. Kouřit zde nesmějí žádné osoby a není možné ani zřízovat kuřárny nebo místa pro kouření vyhrazená.

Vnější prostory školy jsou označeny viditelným textem doplněným grafickou značkou zákazu kouření.

Školním řádem Odborného učiliště, Praktické školy a Základní školy, příspěvkové organizace, je kouření v prostorách školy a jejím bezprostředním okolí zakázáno.

Postup v krizové situaci

V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.

Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.

Pedagogický pracovník postupuje podle školního řádu školy, o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který založí školní metodik prevence do své agendy.

V případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka.

V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán-sociálně právní ochrany. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany vyžadovat pomoc.

Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem.

3. Krizový plán související s užíváním alkoholu

Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno. Zakázáno je rovněž osobám mladším 18 let alkohol nabízet, anebo je v konzumaci alkoholu podporovat.

Školním řádem Odborného učiliště, Praktické školy a Základní školy, příspěvkové organizace je užívání alkoholu v prostorách školy v době školního vyučování i na všech akcích školou pořádaných zakázáno.

Podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let může být trestným činem nebo přestupkem.

Postup v krizové situaci

V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.

Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.

Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.

V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.

Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy: O události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má alkohol), který založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy.

V případě, že žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany dítěte vyžadovat pomoc.

Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky.

Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte.

V případě uživatelského zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytnou škola potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.

V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce s orientačním testováním žáka na přítomnost alkoholu. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem, jako je uvedeno výše. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.

Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Postup při nálezů alkoholu ve škole

V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách školy alkohol**, postupují takto:

- Tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.
- O nálezů ihned uvědomí vedení školy.
- Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu.
- Zpracují stručný záznam o události.

V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka alkohol**, postupují takto:

- Zabavenou tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

- O nálezu ihned uvědomí vedení školy
- O nálezu sepiší stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu.
- Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy nebo její zástupce. Zápis záznamu založí školní metodik prevence do své agendy.
- O nálezu vyrozumí zákonného zástupce žáka, a v případě, že se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, i orgán sociálně-právní ochrany dítěte, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností.
- V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.

4. Krizový plán související s užíváním omamných a psychotropních látek

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek (OPL), a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.

Školním řádem příspěvkové organizace je užívání, přechovávání nebo distribuce omamných a psychotropních látek v prostorách školy v době školního vyučování i na všech akcích školou pořádaných zakázáno.

Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů, a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, se sám vystavuje trestnímu stíhání.

Překazit takový čin lze tím, že ho včas oznámí orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci.

Postup v krizové situaci

V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.

- Návykovou látku je třeba žákovi odebrat a zajistit ji, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
- V případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy. Především ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy.

- V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- V případě, že žák není schopen dbát pokynů zaměstnanců školy, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany vyžadovat pomoc.
- Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval OPL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy).
- Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
- V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

Z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu. Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání.

V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost OPL (zkouška ze slin), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce, resp. žáka staršího 18 let s orientačním testováním žáka na přítomnost OPL. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem, jako je uvedeno od bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.

Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem OPL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Distribuce OPL ve škole

Distribuce OPL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.

Přechovávání OPL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které má žák v držení, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin, ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem. Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL, musí o této skutečnosti

škola vždy vyzoomět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.

Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyzoomí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností.

Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsáným níže.

Nález OPL ve škole

a) V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách školy látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

O nálezu ihned uvědomí vedení školy.

Za přítomnosti dalšího pracovníka školy vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nálezů. Obálku přelepí, přelep, opatří razítkem školy a svým podpisem a uschovají ji do školního trezoru. O nálezu vyzoomí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.

b) V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

O nálezu ihned uvědomí vedení školy.

O nálezu sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen/na ředitel školy nebo jeho zástupce.

O nálezu vyzoomí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka.

V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem, přivolanému lékaři. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady jedů jsou známy protijedy. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.

c) V případě, kdy pracovníci školy mají podezření, že **některý z žáků má nějakou OPL u sebe**, postupují takto:

Jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR. Bezodkladně vyzoomí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce žáka.

Žáka izolují od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věci.

5. Krizový plán související s krádežemi a vandalismem

Krádeže, zejména mobilních telefonů, a ničení školního majetku, jsou nejčastějšími formami protiprávního jednáním, se kterými se lze v prostředí škol setkat.

Jak postupovat preventivně proti krádežím

Ve školním řádu jsou krádeže označeny jako nežádoucí, nezákonné a nepřijatelné chování.

Upozornit žáky a jejich zákonné zástupce, že nošení cenných věcí (zejména věcí malých rozměrů) do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení.

I v případě, že bude žákům doporučeno nenosit do školy věci nesouvisející s vyučováním, nelze se odpovědnosti za škodu způsobenou na vnesených nebo odložených věcech jednostranně zprostit. Vést žáky k tomu, aby dokázali protiprávní jednání rozpoznat, byli všímaví vůči svému okolí a v případě, kdy budou svědky takového jednání, ohlásili věc pedagogickému pracovníkovi školy.

Jak postupovat při nahlášení krádeže žákem

O události pořídít záznam na základě výpovědi poškozeného.

Věc předat orgánům činným v trestním řízení (ohlásit Policii ČR), nebo poučit poškozeného žáka (jeho zákonného zástupce), že má tuto možnost. V případě, že je znám pachatel, je třeba nahlásit věc orgánu sociálně-právní ochrany (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.

Jak postupovat preventivně proti vandalismu

V poučeních o bezpečnosti a ochraně zdraví je třeba se problematice vzniklých škod věnovat a žáky opakovaně upozorňovat na jednání, které k poškození majetku vede a jak se takovému jednání vyhnout.

Jak postupovat při vzniku škody

Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka.

V případě, že viníka škola zná, může na něm (jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody. V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

6. Krizový plán související se šikanou

Charakteristika šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování.

Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí emailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.

Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

Šikanování se ve své zárodečné formě vyskytuje prakticky na všech školách. Pocit bezpečí každého jedince a jeho začlenění do třídního kolektivu je základní podmínkou vytváření produktivního prostředí a dobrého sociálního klimatu třídy a školy. Všechny školy a školská zařízení mají povinnost předcházet všem náznakům násilí a šikanování.

Šikanování v jakékoli formě a podobě nesmí být pracovníky školy akceptováno. Samotní pedagogičtí pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování těchto žáků jejich spolužáků.

Projevy šikanování

Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu. Mezi základní formy šikany patří:

- a) Verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí ICT technologií).
- b) Fyzická šikana, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti).
- c) Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

Za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem skupinové trestné činnosti a v některých opravdu závažných případech může nabýt i rysy organizovaného zločinu. Příklady šikanování jsou uvedeny dále v textu.

Odpovědnost školy

Škola či školské zařízení má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či přestupků.

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu. Skutkovou podstatu účastenství na trestném činu může jednání pedagogického pracovníka naplňovat i v případě, že o chování žáků věděl a nezabránil spáchání trestného činu např. tím, že ponechal šikanovaného samotného mezi šikanujícími žáky apod.

Prevence šikanování

Základem prevence šikanování a násilí na škole je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky a mezi žáky a učiteli. Škola při efektivní realizaci prevence šikanování usiluje o vytváření bezpečného prostředí a za tím účelem:

- podporuje solidaritu a toleranci,
- podporuje vědomí sounáležitosti
- posiluje a vytváří podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
- uplatňuje spolupráci mezi dětmi a rozvíjí jejich vzájemný respekt
- rozvíjí jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

Ředitel školy odpovídá za systémové aktivity školy v oblasti prevence šikanování a násilí.

Ředitel:

Zajistí vzdělávání pracovníků (pedagogických i nepedagogických) v akreditovaných kurzech k problematice šikanování.

Zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, podle potřeby při přecházení žáků mezi budovami školy, do zařízení školního stravování a do školní družiny. Především v prostorách, kde k šikanování již došlo nebo kde by k němu mohlo docházet.

Zajistí, aby žáci i pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s negativními důsledky šikanování, a to jak pro jeho oběti a pachatele, tak i pro celý třídní (školní) kolektiv. Za zvlášť nebezpečnou je třeba považovat tendenci podceňovat počáteční projevy šikanování.

Pedagogičtí pracovníci:

Vedou důsledně a systematicky žáky a studenty k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka. Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka.

Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce. Důležité aktivity školy nelze spojovat jen s určitým vyučovacím předmětem nebo skupinou předmětů. Vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům, ovlivňují chování žáků.

Ve školním řádu Odborného učiliště, Praktické školy a Základní školy v Příbrami, Pod Šachtami 335, jsou stanovena pravidla chování i sankce za jejich porušení.

Postupy řešení šikanování

Odhalení šikany bývá obtížné. Významnou roli při jejím zjišťování hraje strach, a to nejen strach obětí, ale i pachatelů a dalších účastníků. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených.

Účinné a bezpečné vyšetření šikany vychází z kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování. Existuje rozdíl mezi vyšetřováním počátečních a pokročilých stádií šikanování. Jednotlivá stadia jsou blíže popsána dále v textu pod názvem kapitoly Stadia šikanování.

V rámci první pomoci je nutné při pokročilých, brutálních a kriminálních šikanách spolupracovat s dalšími institucemi a orgány, a to zejména s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, Policií ČR.

V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat jí péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Metody vyšetřování šikanování:

a) Pro vyšetřování **počáteční šikany** (se standardní formou) lze doporučit strategii v těchto pěti krocích:

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
4. Zajištění ochrany obětem.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

b) Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení policii.
6. Vlastní vyšetřování.

Výchovná opatření

Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření:

- Výchovná opatření dle obsahu školního řádu
- Snížení známky z chování.

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

V mimořádných případech se užijí další opatření:

Ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.

Ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Spolupráce s rodiči

Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků, jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora.

Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Je nutné předem informovat rodiče o tom, co dělat v případě, když se dozvědí o šikanování.

Spolupráce se specializovanými institucemi

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány.

Zejména:

- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry
- v resortu zdravotnictví – s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou), případně s dalšími neziskovými organizacemi specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

Ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

a) Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřenin, modřin, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízpůsobovací konflikty nejsou vzácností!)

b) Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- a. Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný. Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem.
- b. Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- c. Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem a skutečnost, že se jim podřizuje.
- d. Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.

- e. Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- f. Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- a. Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.
- b. Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- c. Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- d. Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- e. Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- f. Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- g. Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- h. Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- i. Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- j. Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- k. Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- l. Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- m. Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- n. Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Stádia šikanování

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv jít pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům.

I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

7. Krizový plán související s kyberšikanou

Kyberšikana je forma agrese, která se uplatňuje vůči jedinci či skupině osob s použitím informačních a komunikačních technologií (počítačů, tabletů, mobilních telefonů a dalších moderních komunikačních nástrojů), a ke které dochází opakovaně, ať už ze strany původního

agresora či dalších osob - tzv. sekundárních útočníků (např. opakované sdílení nahrávky, opakované komentování apod.).

Ačkoli je kyberšikana zpravidla definována jako činnost záměrná, může vzniknout i nezáměrně – např. jako nevhodný vtip, který se v on-line prostředí vymkne kontrole.

Kyberšikana je často zaměňována s tzv. on-line obtěžováním. Termínem on-line obtěžování označujeme jednorázové útoky, jejichž dopad je pouze dočasný. „Opravdová“ kyberšikana musí splňovat zejména kritéria opakovanosti, musí být dlouhodobá a musí být vnímána jako ubližující. Oběť se pak nedokáže útokům účinně bránit, existuje mocenská nerovnováha.

Kyberšikana má svá specifika, která ji od tradiční psychické či fyzické šikany odlišují:

Místo útoku

Zatímco u tradiční šikany lze předpokládat, kdy a kde k útoku dojde (např. ve škole, na hřišti, po cestě ze školy), v případě kyberšikany může agresor provést útok kdykoli a kdekoli. V zásadě tedy není nutná přítomnost agresora a oběti na stejném místě.

Anonymita

Pachatel kyberšikany může být anonymní, skrytý za přezdívku nebo jiným neurčitým identifikátorem, oběť tak často není schopna agresora identifikovat. V některých případech pachatelé anonymní nejsou, zvláště tehdy, pokud kyberšikana probíhá nejprve v uzavřené skupině v prostředí sociální sítě – zde není nutné identitu maskovat, pachatelé vystupují pod skutečnými jmény a příjmeními. V této fázi oběť o počáteční kyberšikaně nemusí vědět, dozvídá se o ní teprve, když množství diskutérů výrazně vzroste nebo když se skupina stane veřejnou. V případě anonymního i neanonymního útoku pachatel často nevnímá dopad svého jednání, nevidí přímou reakci oběti na útok a intenzitu útoku není schopen vyhodnotit. Jeho útok má pak větší dopad, než původně předpokládal.

Čas

Kyberšikana jako taková může probíhat neustále. Samotný útok na oběť lze provést kdykoli – jak v době školní výuky, tak o přestávkách, mimo školní vyučování, o víkendu, v libovolnou denní či noční dobu. Limitována není ani samotná příprava kyberšikany, pachatel má k dispozici libovolné množství času a může si svůj útok promyslet (např. vytvořit z fotografie dehonestující, urážlivou koláž, kterou bude dále rozšiřovat mezi on-line uživatele).

Protože kyberšikana probíhá zejména v prostředí internetu, útok se šíří daleko rychleji než u běžné šikany. Během několika minut může být dehonestující materiál rozšířen mezi stovky či tisíce uživatelů a může dosáhnout až hranice virálního šíření. Pokud se urážlivý materiál (např. fotografie) stane virální, nelze ji v zásadě z internetu odstranit – šíří se internetem jako virus (odtud termín virální šíření). V řadě případů rovněž vzniká časová prodleva mezi vytvořením dehonestujícího obsahu a okamžikem, kdy se o kyberšikaně dozví samotná oběť. Žáci např. o svém spolužákovi založí veřejnou diskusní skupinu, ve které vyhlédnutou oběť dehonestují, urážejí, pomlouvají, sdílejí její fotografie či videa apod. Oběť

se o diskusní skupině dozví s časovým odstupem – např. po několika dnech i týdnech. V té době se již do kyberšikany může zapojit velké množství uživatelů.

Projevy a formy:

a) Kyberšikana přímá

U přímé kyberšikany agresor útočí na oběť přímo, bezprostředně, začne např. dehonestovat oběť, založí o ní falešný profil, zveřejnění její fotografie či video apod.

b) Kyberšikana nepřímá (kyberšikana v zastoupení, tzv. cyberbullying-by-proxy)

U nepřímé kyberšikany agresor k útoku využívá jinou osobu, která často neví o tom, že se stala nástrojem útoku – např. pomsty. Typický příklad představuje situace, kdy útočník pronikne na účet oběti (např. účet na sociální síti), prostřednictvím tohoto účtu začne dehonestovat ostatní uživatele, kteří začnou reagovat a mstít se za on-line urážky právě majiteli účtu, ze kterého byly dehonestující zprávy odeslány. Majitel účtu se o tomto dozví až s časovou prodlevou.

Mezi základní formy tedy patří:

a) Kyberšikana s přítomností publika (veřejná)

Jde o kyberšikanu, jejíž podstatou je rozšířit informace o oběti mezi velké množství uživatelů. Do této kategorie lze zařadit publikování ponižujících záznamů oběti, krádeže identity, verbální formy kyberšikany (dehonestování, urážení, provokování) apod. Přítomnost publika je základní obligatorní součástí kyberšikany. Komunikace probíhá prostřednictvím veřejných komunikačních kanálů.

b) Mezi kyberšikanu řadíme projevy tradiční psychické šikany posílené využitím ICT, například:

Dehonestování (ponižování, nadávání, urážení) v on-line prostředí.

Vyhrožování a zastrahování v on-line prostředí.

Vydírání v on-line prostředí.

Očerňování (pomlouvání) v on-line prostředí.

Jak předcházet kyberšikaně na úrovni školy:

- Zanést do školního řádu pravidla používání ICT, intranetu a mobilních telefonů (během vyučování, přestávkách, v areálu školy).
- Instalovat a využívat software, který v učebnách vyučujícímu umožňuje informovat se přes svůj počítač, co právě žák na své ploše dělá. (Informovat o tomto opatření žáky a systém nezneužívat!)
- Být vzorem vhodného užívání moderních technologií.
- Pracovat na povědomí žáků o rizikovém chování na internetu.
- Defínovat kompetence v rámci školy a na akcích konaných školou mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání).
- Začlenit témata spojená s rizikovým chováním na internetu do výuky.
- Vzdělávat pedagogy.
- Podporovat pozitivní využívání technologií.

Jak předcházet kyberšikaně na úrovni jednotlivých pedagogů:

- Posilovat empatii mezi žáky.
- Pracovat na klimatu třídy, školy.
- Vést k úctě k druhým lidem.
- Dávat žákům pozitivní zpětnou vazbu.
- Vytvářet dobré vztahy mezi žáky i kolegy.
- Důsledně zakročovat vůči individuálním projevům agrese.

V případě zjištění nebo získání podezření či informací o kyberšikaně vždy odkázat dotčené osoby (zákonné zástupce) na orgány policie.

8. Krizový plán související se záškoláctvím

Za záškoláctví je považována neomluvená absence žáka základní či střední školy při vyučování (absenci žáka omlouvá pedagogický pracovník, nikoliv rodič, a to na základě písemné žádosti zákonného zástupce či plnoletého žáka, vždy v souladu s pravidly školy, která musí být uvedena ve školním řádu). Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou školní docházku a povinnost žáků do školy chodit řádně a včas. Nezřídká je spojeno s dalšími typy rizikového chování, které negativně ovlivňují osobnostní vývoj jedince.

Projevy

- **Pravé záškoláctví** – žák se ve škole neukazuje, ale rodiče si myslí, že do školy chodí.
- **Záškoláctví s vědomím rodičů (jinak také tzv. skryté záškoláctví)** – na této formě se podílí několik typů rodičů, jejichž hlavními charakteristikami je buď odmítavý postoj ke škole nebo přílišná slabost ve vztahu k dítěti či závislosti na pomoci a podpoře dítěte v domácnosti.
- **Záškoláctví s klamáním rodičů** - existují děti, které dokážou přesvědčit rodiče o svých zdravotních obtížích, pro které nemohou jít do školy, a rodiče jim absenci omlouvají pro tyto zdravotní důvody. Tento typ záškoláctví je však obtížně rozlišitelný od záškoláctví s vědomím rodičů.
- **Útěky ze školy** – někdy se tomuto typu říká interní záškoláctví, kdy žáci do školy přijdou, nechají si zapsat přítomnost a během vyučování na několik hodin odejdou, přičemž zůstávají v budově školy nebo ji na krátkou dobu opustí.
- **Odmítání školy** – některým typům žáků činí představa školní docházky psychické obtíže, např. v důsledku problémů ve škole souvisejících s obtížností učiva, při strachu ze šikany nebo výskytu školní fobie nebo deprese.

Doporučený postup školy

a) První kontakt se zákonným zástupcem při absenci žáka

Při neomluvené absenci v rozsahu alespoň jedné vyučovací hodiny třídní učitel eviduje nepřítomnost a **vyčká**, zda zákonný zástupce žáka omluví a doloží důvody jeho nepřítomnosti ve vyučování do 3 kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti (§ 50 odst. 1 a § 67 odst. 1

školského zákona), za podmínek stanovených školním řádem.

Třídní učitel **upomíná** zákonného zástupce žáka k doložení důvodu nepřítomnosti žáka vhodným způsobem.

Není-li důvod nepřítomnosti doložen ani po upomínce, třídní učitel o tom učiní záznam (obsahující datum nepřítomnosti, datum nástupu žáka do školy, datum a text upomínky). Třídní učitel **kontaktuje** zákonného zástupce a informuje jej o absenci žáka.

- Zákonný zástupce o nepřítomnosti žáka ve škole neví, učitel se dotáže na možný důvod nepřítomnosti, probere situaci se zákonným zástupcem dítěte, motivuje jej k rozhovoru s dítětem a řešení situace domluvou;
- Zákonný zástupce o nepřítomnosti žáka ve škole ví, učitel se dotáže na důvod nepřítomnosti, který je:
  - omluvitelný – učitel vyzve k doložení omluvení důvodu nepřítomnosti žáka ve škole
  - neomluvitelný – zde je třeba vzít v úvahu problém, který vedl k absenci dítěte, a postupovat podle získané informace (zopakovat důležitost pravidelné školní docházky, případně informovat o možnostech a nabídnout službu, kontakt, zprostředkování dávky či jinou pomoc k odstranění faktoru, který k nepřítomnosti vedl (poradenství, nezvládá látku – doučování, nutnost péče o domácnost – odlehčovací služba, nedostatek peněz na jízdenku do školy – kontakt na příslušný odbor úřadu, ...)

Prostřednictvím neformálního rozhovoru učitel zjistí důvod nepřítomnosti dítěte, případně možný motiv, který jej k záškoláctví vedl. Společně domluví další postup ve věci (domluva, zajištění poradenství, doučování, služby, ...). Výsledek je zaznamenán.

V komunikaci se zákonnými zástupci žáka je vždy třeba klást důraz na pozitivní přístup a konstruktivní řešení. Je třeba objektivně popsat situaci, zdůvodnit, proč je tato situace nežádoucí, popsat žádoucí stav a domluvit se na opatření, která budou přijata k jeho nastolení.

Nejpozději postupem od tohoto bodu začíná spolupráce třídního učitele a školního metodika prevence na případě konkrétního žáka. O nežádoucím jevu, o kontaktu se zákonnými zástupci, o výstupu, který kontakt přinesl, informuje třídní učitel ředitele školy, školního metodika prevence a výchovného poradce.

b) Písemná pozvánka k osobnímu jednání

Nedaří-li se kontaktovat zákonného zástupce žáka, následuje písemná pozvánka k osobnímu setkání zákonných zástupců s třídním učitelem, a to v následujícím sledu, pokud zákonný zástupce nereaguje:

- **neformální** – pozvánka k osobnímu setkání s třídním učitelem za účelem konzultace (např. prostřednictvím e-mailu nebo jinak doručenou pozvánkou)
- **formální, doporučeným dopisem**
- **formální, doporučeným dopisem s doručenkou** (doručenky jsou součástí záznamu o přijatých opatřeních), kdy je pozvánka k osobnímu setkání doplněna poučením o opatřeních, k nimž bude nutno přistoupit, nepodaří-li se navázat spoluprací se zákonnými zástupci.

Příloha č. 2 ROČNÍ PLÁN

Při tvorbě ročního plánu v obecné rovině pro splnění cílů minimálního preventivního programu základní školy, odborného učiliště, praktické školy rozlišujeme specifické a nespecifické prostředky. Mezi specifické zahrnujeme ty, které se dané problematice věnují přímo, jejichž hlavním cílem je daná problematika. Nespecifickými míníme ty prostředky, které se dané problematice věnují, ale není to jejich hlavní cíl.

Školní rok 2019 - 2020

Nespecifické prostředky:

- vycházky a pobyty v přírodě
- chráníme vše živé – přírodovědný projekt
- návštěvy kulturních, filmových a divadelních představení
- sportovní a jiné zájmové kroužky
- školní exkurze
- lyžařský výcvikový kurz, vícedenní sportovní akce (cykloturistika)
- konzultace s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- schránka důvěry
- schůzky s rodiči
- projekty ze školního vzdělávacího programu, průřezová témata školního vzdělávacího programu
- plnění školního vzdělávacího programu odborného učiliště, praktické školy a základní školy, pro všechny ročníky v různých předmětech dle Minimálního preventivního programu
- projektové dny
- veletrhy
- výstavy
- muzea
- exkurze ve výrobních a nevýrobních provozech
- návštěva úřadu práce

Specifické prostředky:

- preventivní akce ze strany Policie ČR
- akreditované preventivní programy dle nabídky a výběru subjektu
- besedy pro I. i II. stupeň ZŠ, dále pro OU a PrŠ na téma rizikového chování
- práce školního metodika prevence a výchovné poradkyně s třídními kolektivy a jednotlivci
- spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou

- spolupráce s Policií ČR
- spolupráce s Městskou policií Příbram
- spolupráce s orgánem sociálně právní ochrany dětí
- spolupráce se speciálním pedagogickým centrem a střediskem výchovné péče případně s dalšími organizacemi a institucemi
- besedy s pracovníky městské policie – téma osobní bezpečí, činnost městské policie, prostředí města

12. ZÁVĚR

Jak již bylo zmíněno, školu navštěvují žáci s různými stupni mentálního postižení, výchovnými a sociálními problémy. Často pocházejí z dysfunkčních rodin, nepodnětného prostředí se sníženou sociokulturní úrovní.

Vzor chování, který přejímají od svých rodičů, je znevýhodňuje při každodenní komunikaci se svým okolím. V naší práci se setkáváme převážně s etopedickými problémy, tyto problémy jsou markantní zvláště u dětí s disharmonickým vývojem, u dětí obtížně vychovatelných, s poruchami chování či neurotických.

Z uvedených důvodů je nutno, aby každý pedagogický pracovník reagoval na každý důležitý či vážný poznatek nebo informaci, že vzniká nebo existuje riziko, které by mohlo nežádoucím způsobem v sociální, psychické či fyzické oblasti ovlivnit nebo ovlivňovat vývoj dětí – žáků a studentů.

Z hlediska školního metodika prevence lze zkonstatovat, že se vyplácí jasná a daná pravidla, která vyžaduje celý pedagogický sbor po všech žácích. Jednota přístupu pedagogického sboru v požadavcích na dodržování a vyžadování pravidel je naprosto nezbytným faktorem v oblasti prevence.

Pozitivně jsou hodnoceny kladné reakce žáků na jednotlivé aktivity Minimálního preventivního programu uskutečněné v loňském roce i další vzdělávání celého pedagogického sboru v tématech prevence.

Ve školním roce 2019/2020 se budeme i nadále zaměřovat na předcházení základním formám rizikového chování a na budování pozitivního klimatu celé školy.

V Příbrami dne 2. 9. 2019

Mgr. Pavlína Caisová
ředitelka školy

Mgr. Stanislav Jankovský
školní metodik prevence
výchovný poradce pro ZŠ

Mgr. Dita Svobodová
výchovná poradkyně pro OU a PrŠ

